

УДК 378.111:061.2:616.98:578.828ВІЛ

М. І. Рябенко

Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова

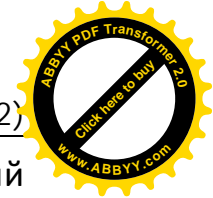
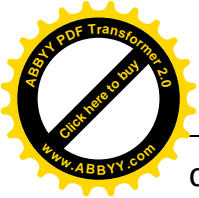
ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ ВІЛ/СНІД у ВНЗ

У статті розглянуто особливості захворювання ВІЛ/СНІД. Наведено статистичні дані його розповсюдження в Україні. Показано актуальність профілактики ВІЛ/СНІДу. Проаналізовані можливості органів студентського самоврядування та громадських організацій щодо профілактики ВІЛ/СНІДу серед студентської молоді.

Ключові слова: ВІЛ/СНІД, профілактика, студентське самоврядування, громадські організації, взаємодія.

Постановка проблеми Сьогодні, на тлі соціальних, політико-економічних перетворень у нашій країні простежуються тривожні тенденції до погіршення здоров'я населення, зокрема, учнівської і студентської молоді. Екологічні проблеми, сімейні конфлікти, стреси, рівень напруженості в суспільстві, тиск реклами, схильність до вживання різних психоактивних речовин тощо є суттєвими факторами, які впливають на стан здоров'я. Позашлюбні статеві відносин в молодіжному середовищі стали поширеними явищами, унаслідок чого гостро постає проблема зростання хвороб, що передаються статевим шляхом, зокрема і ВІЛ/СНІДу. У розв'язанні цих та інших проблем вирішальну роль, як головного стратегічного ресурсу розвитку держави повинна відігравати галузь освіти. Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти одним із пріоритетних напрямів державної політики є формування національних і загальнолюдських цінностей та пропаганда здорового способу життя. Так, вищий навчальний заклад забезпечує умови, необхідні для отримання особою вищої освіти і є носієм певних соціальних цінностей та відповідних норм поведінки, впливовим суб'єктом культурно-виховної та оздоровчої діяльності.

Робота щодо збереження та зміцнення здоров'я студентської молоді, зокрема профілактика захворювання на ВІЛ/СНІД, передбачає залучення великих ресурсів, а також послідовну та безперервну взаємодію всіх зацікавлених та відповідальних осіб. Одним з основних учасників в управлінні вищим навчальним закладом є студентське самоврядування, одне з завдань якого полягає у проведенні культурно-масових, спортивних та оздоровчих заходів. У цьому контексті громадські організації, які є добровільним громадським формуванням, що створені на основі єдності інтересів для

спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод, мають значний потенціал у навчально-виховній роботі, та можуть стати активним учасником профілактики захворювання ВІЛ/СНІДу у вищому навчальному закладі.

Аналіз актуальних досліджень. За останні десятиліття в наукових працях вітчизняних та зарубіжних дослідників достатня увага приділяється питанням здорового способу життя дітей та молоді. Так, актуальними для нашого дослідження стали провідні ідеї відомих педагогів Я. Коменського. П. Лесгафта, А. Макаренка, М. Стельмаховича, В. Сухомлинського та ін. Проблемам охорони та зміцнення здоров'я в навчально-виховному процесі закладів освіти присвятили свої наукові праці В. Бобрицька, Т. Бойченко, С. Волкова, О. Дубогай, Т. Кириченко, Т. Книш, С. Крохмаль, Н. Малічева, М. Окаринський, В. Оржеховська, І. Петренко, Н. П'ясецька, С. Свириденко, Л. Сущенко, Н. Трухан, М. Фіцула, Є. Чернишова, Т. Шаповалова, І. Шеремет, М. Ярмаченко, С. Яшник та ін. Питання щодо профілактики ВІЛ/СНІДу та інших захворювань серед учнівської та студентської молоді досліджували Г. Золотова, Д. Колесов, З. Коробкіна, Н. Пихтіна, В. Попова, В. Сорочинська, О. Удалова, І. Шишова, В. Штифурак, О. Югова та ін.

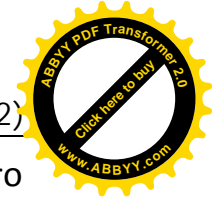
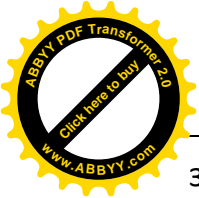
Вивченню ролі громадських організацій у навчально-виховному процесі присвячені праці Є. Ламах, О. Пометун, Т. Ремех, М. Сіренко, Г. Троцько, І. Трубавіна, Т. Хлебнікова, Н. Шишкіна та ін. Аналіз наукових джерел засвідчує, що вивченню роботи органів студентського самоврядування у вищих навчальних закладах присвячено роботи як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Так, проблему організації та соціально-педагогічного становлення студентського самоврядування відбито у наукових працях Я. Болюбаша, І. Василенко, М. Весни, Н. Демчук, В. Ізбедської, В. Кипень, Л. Кудріна, О. Невмержицької, Т. Осипова, Л. Подоляк, К. Потопи, А. Ржевської, М. Степка, О. Сухомлинської, А. Троцька, М. Фіцули, В. Юрченка та ін. Так аналізом практики організації студентського самоврядування закордоння займались такі вчені як Т. Бондар, Т. Буяльська, Д. Досік, Н. Еванс, Я. Колибабюк, Р. Сміт та ін.

Огляд наукових досліджень підтверджує актуальність питання профілактики захворювань серед осіб, що навчаються, та особливостей діяльності органів студентського самоврядування щодо запобігання захворюванням на ВІЛ/СНІД.

Мета статті – вивчити проблему ВІЛ/СНІДу, особливості його розповсюдження в Україні, проаналізувати та аналіз можливості взаємодії органів студентського самоврядування з громадськими організаціями щодо профілактики означеного захворювання у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Однією з найголовніших цінностей суспільства є життя і здоров'я людини. На жаль, наша країна перебуває у стані кризи здоров'я: рівень захворюваності населення зростає, тривалість життя зменшується, смертність перевищує народжуваність тощо. На сьогодні особливо гостро постає проблема збереження та зміцнення здоров'я молоді як основного трудового потенціалу країни. Зокрема Україна посідає одне з перших місць у Європі за кількістю ВІЛ-інфікованого покоління – юнаків і дівчат віком від 15 до 24 років (близько 20% від загальної кількості зареєстрованих інфікованих). Близько 12% офіційно зареєстрованих хворих на СНІД становлять громадяни віком від 18 до 24 років.

Зазначимо, що СНІД – це синдром набутого імунного дефіциту. Набутий – той, що виникає внаслідок зараження, не передається у спадок генетичним шляхом. Імунний, тому що вражає імунну систему організму, яка бореться з хворобами. Дефіцит, тому що імунна система перестає працювати належним чином: настає її «недостатність». Синдром, тому що у хворого виникає багато різних симптомів та опортуністичних хвороб [1, 8]. СНІД – це тяжке інфекційне захворювання, що розвивається тоді, коли в організм людини потрапляє вірус імунодефіциту людини (ВІЛ). СНІД також є останньою стадією ВІЛ-інфекції. ВІЛ – це ретровірус, який уперше з організму людини був виділений у 1983 році французьким ученим Люком Мантен'є та американцем Робертом Галло. Хоча ще у 1978 році у кількох чоловіків-гомосексуалістів у США та Швеції, а також у Танзанії та на Гаїті у гетеросексуалів обох статей були зареєстровані симптоми хвороби, яку пізніше назвуть СНІД. У 1985 році було встановлено, що ВІЛ може передаватися через рідини організму, сперму, секрети вагіни, материнське молоко та кров. Сьогодні багато вчених працюють над вивченням та лікуванням ВІЛ/СНІДу, але ефективних шляхів звільнення від СНІДу ще знайдено. Зокрема, виявлено, що ВІЛ розмножується в особливій імунній клітині крові Т-лімфоцитах-хелперах і моноцитах. У результаті клітинний імунітет стає неповноцінним, а гуморального імунітету для захисту організму від усіх хвороботворних мікроорганізмів недостатньо. Людина стає практично беззахисною перед різними захворюваннями, спричинених хвороботворними мікроорганізмами (бактеріями, грибами, вірусами), які за нормального імунітету для неї нешкідливі [5, 41]. Особливою ознакою ВІЛ-інфекції є змінюваність: вона в десятки разів вища за вірус грипу, торкається штамів вірусу, виділена не тільки у різних хворих, але й у різний час в одного й того самого хворого. Складність боротьби з ВІЛ/СНІДом також полягає в тому, що за період, коли кількість лімфоцитів у хворого

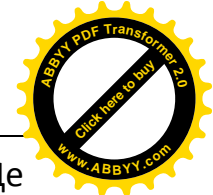
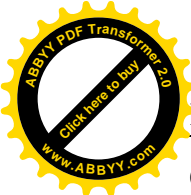

зменшиться до тієї стадії, що розів'ється імунodefіцит, може пройти багато місяців та навіть років. І як наслідок, інфікована людина весь час може відчувати себе здоровою, інфікувати інших осіб. Виявити вірус можна, тільки провівши спеціальний лабораторний аналіз крові. Сучасні дослідження свідчать про те, що чим більше часу проходить, тим більша вірогідність того, що пошкодження імунної системи стане більш відчутним і можуть розвиватися інфекційні захворювання або пухлини в абсолютної більшості з них [1, 15]. На сьогодні існують препарати, які можуть пригальмувати розповсюдження ВІЛ, але жодний препарат не дає змоги повністю перемогти цей вірус.

Як зазначалося, ВІЛ-інфекція може знаходитися в таких рідинах, як кров, сперма (преакулят), вагінальні секрети, молоко матері. Тобто ВІЛ-інфекція може проникнути:

- ✓ під час статевого контакту з ВІЛ-інфікованою людиною, зокрема під час проникаючих сексуальних контактів (вагінальних, анальних, оральних);
- ✓ під час переливання цільної крові, її частини або пересадки органів;
- ✓ під час використання нестерильних шприців та голок для ін'єкцій наркотиків або інструменту для нанесення татування;
- ✓ під час використання для інвазивних процедур нестерильного медичного обладнання, яке зберегло сліди рідин попереднього пацієнта (голки, шприци, гінекологічне і стоматологічне обладнання, астроскопи тощо);
- ✓ від матері дитині під час вагітності, пологів або годування грудьми [4, 84].

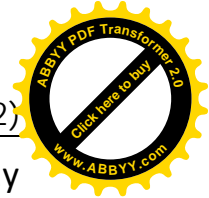
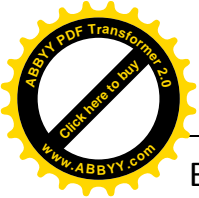
Зараз ВІЛ/СНІД посідає одну з лідируючих позицій у світі серед усіх причин смертності. З часу виявлення першого випадку ВІЛ-інфекції у 1987 році до грудня 2011 року в Україні офіційно зареєстровано близько 200 тисяч ВІЛ-інфікованих, від СНІДу померло 24 200 громадян України. За оперативною інформацією Українського центру профілактики і боротьби зі СНІД, протягом січня–листопада 2011 року в Україні офіційно зареєстровано понад 19 тисяч нових випадків зараження ВІЛ, померло від СНІДу за той же період 3319 осіб. Потрібно зазначити, що якщо раніше більшу частку шляху передачі ВІЛ займало введення наркотичних речовин ін'єкційним шляхом, то на сьогодні спостерігається збільшення частки передачі ВІЛ через сексуальні контакти. Зокрема за період січень–листопад 2011 року із загальної кількості ВІЛ-інфікованих статевим шляхом були інфіковано 9398 осіб, відповідно 5935 осіб через уведення наркотичних речовин ін'єкційним шляхом. Крім того, важливо наголосити, що за

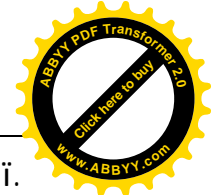
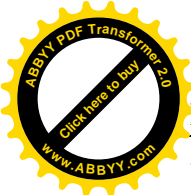
означений період 3659 дітей народилися від ВІЛ-інфікованих матерів. Це свідчить про те, що ВІЛ/СНІД уже ввійшов у широкі верстви населення.

За кількістю ВІЛ-інфікованих станом на листопад 2011 року лідирують: Дніпропетровська область – 19 676 осіб (590 осіб на сто тисяч населення), Донецька область – 24 974 особи (564 на сто тисяч населення), Миколаївська – 6529 осіб (551,9 на сто тисяч населення), Одеська область – 13 040 осіб (548,4 на сто тисяч населення). І це лише особи, які офіційно виявлені та знаходяться на диспансерному обліку. Оцінки UNAIDS (об'єднана програма ООН зі СНІДу) та реальні цифри значно вищі за офіційні дані.

Сучасна медична наука може лише визначити: є у людини ВІЛ чи ні. На сьогодні не існує жодних вакцин, що протидіють ВІЛ/СНІДу. Тому єдиною можливістю запобігання поширенню ВІЛ/СНІДу залишається його профілактика. На думку экс-президента США Білла Клінтона: «Профілактика – це один із найбільш дієвих знарядь у нашому арсеналі. Незалежно від того, які культурні і релігійні фактори необхідно здолати, у сім'ї потрібно говорити про факти життя, перше ніж занадто багато хто дізнаються про факти смерті [1, 259]. Словник іншомовних слів зазначає що слово профілактика походить від грецького слова *prophylaktikos* – «запобіжний» і визначає його як сукупність заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню будь-чого, на збереження порядку тощо [6, 772]. Педагогічний словник указує на те, що термін профілактика означає систему заходів запобігання захворюванням. Так, профілактика спрямована на створення здорових умов праці та побуту населення, забезпечення його кваліфікованою медичною допомогою, виховання здорового молодого покоління, запобігання захворюванням, охорону і зміцнення здоров'я народу, підвищення його працездатності та довголіття [2, 382]. У докладі UNAIDS (Об'єднана програма ООН зі СНІДу) наголошено на необхідності країнам забезпечити збалансоване розширення профілактики та лікування, щоб повною мірою використовувати спільний вплив обох факторів. Згідно з оцінками у глобальному масштабі здійснення заходів щодо приділення особливої уваги тільки лікуванню дозволить попередити всього дев'ять мільйонів нових випадків ВІЛ/СНІДу. На відміну від цього, одночасне розширення масштабів профілактики та лікування дозволить попередити до кінця 2020 року двадцять дев'ять мільйонів нових випадків ВІЛ-інфекції. За даними UNAIDS, більше половини всіх коштів, щорічно необхідних для боротьби зі СНІДом, необхідно направляти на профілактику [1, 289].

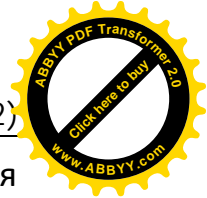
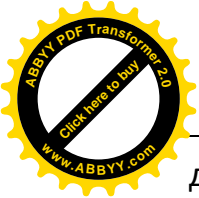
Відповідно до Указу Президента України «Про запобігання дальшому поширенню ВІЛ-інфекції / СНІДу в Україні постановлено: забезпечити посилення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед учнівської та студентської молоді. Так, одним з основних завдань ВНЗ відповідно до статті 22 Закону України «Про вищу освіту» на рівні з науковою, науково-технічною, культурно-виховною та іншими є оздоровча діяльність. Завдання навчальних закладів полягає в тому, щоб навчити молодь уміти орієнтуватися за будь-яких ситуацій; аналізувати їх, адекватно реагувати на користь собі, уміти соціально адаптуватися в навколишньому середовищі [4, 85]. У вищих навчальних закладах та їх структурних підрозділах діє студентське самоврядування, яке забезпечує захист прав та інтересів осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, і бере участь в управлінні вищим навчальним закладом. Водночас одним з основних завдань діяльності органів студентського самоврядування є проведення організаційних, наукових, культурно-масових, спортивних, оздоровчих та інших заходів, що має на меті сприяння всебічному і гармонійному розвитку особистості студента. Однією з основних можливостей органів студентського самоврядування щодо пропаганди здорового способу життя та безпечної поведінки студентської молоді є взаємодія з громадськими організаціями. Як зазначає Новий тлумачний словник української мови, взаємодія – це взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погоджена дія між ким-небудь. Так, згідно з діючими нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність системи освіти, одним з учасників навчально-виховного процесу можуть бути громадські організації. Відповідно до Закону України «Про об'єднання громадян» громадською організацією визнається об'єднання громадян що створюються для захисту соціальних, економічних, творчих, національно-культурних та інших спільних інтересів. Одними з найпоширеніших різновидів громадських організацій є: профспілки, організації інвалідів, ветеранські, жіночі, молодіжні, дитячі організації, наукові, технічні, культурно-просвітницькі, фізкультурно-спортивні та інші добровільні товариства; творчі спілки; різноманітні земляцтва; фонди, асоціації, товариства та ін. [3, 115]. Відповідно до Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ», держава гарантує забезпечення участі організацій різних форм власності, у тому числі громадських, благодійних, релігійних організацій та профспілок, в

інформаційній роботі щодо протидії поширенню ВІЛ-інфекції. Указ Президента «Про додаткові невідкладні заходи щодо протидії ВІЛ-інфекції / СНІДу в Україні» постановляє всебічно сприяти діяльності громадських та благодійних організацій, програми яких спрямовано на профілактику, догляд і підтримку ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД. Тому на сьогодні особливо необхідне залучення якомога більшої кількості зацікавлених суб'єктів, громадських організацій, які бажають та можуть на відповідному рівні спрямовувати свою діяльність на запобігання виникненню і поширенню ВІЛ/СНІДу серед студентської молоді. Згідно з оцінками UNAIDS, половина всіх нових випадків зараження ВІЛ-інфекцій реєструється серед людей, які молодші 25 років. Спеціалісти зазначають, що це в першу чергу тісно пов'язано з віком початку статевого життя. Тому органи студентського самоврядування ОНУ імені І. І. Мечникова у взаємодії з громадськими організаціями під час здійснення профілактичних заходів мають на меті:

1. Інформування про шляхи проникнення ВІЛ-інфекції до організму людини і тим самим запобігти небезпеці інфікування здорових людей.
2. Формування у студентської молоді переконання у необхідності якомога пізнього початку статевого життя, тобто утримання від статевих контактів поза шлюбом.
3. Пропаганда моногамних відносин, тобто така форма відносин коли особа має одного постійного статевого партнера.
4. Для зниження ризику зараження ВІЛ постійне використання під час статевих контактів презервативів.
5. Толерантне ставлення до людей, які живуть з ВІЛ, та ін.

Студентське самоврядування ОНУ імені І. І. Мечникова задля профілактики ВІЛ/СНІДу серед студентської молоді в період з 2008 року у взаємодії з громадськими організаціями: Міжнародною організацією з міграції, Одеським благодійним фондом «За майбутнє без СНІДу», громадською організацією «Віра, надія, любов», Всеукраїнським благодійним фондом «АСЕТ» та ін. провели лекції, семінари, круглі столи, конференції, які прослухало понад 2000 студентів. Порівняльні дослідження дають змогу стверджувати, що, незалежно від ступеня терпимості та освіченості батьків, сучасна молодь більше орієнтується на норми власного покоління [7, 302]. Тому особливо треба виокремити співпрацю з Всеукраїнським благодійним фондом «АСЕТ», волонтери та лектори, які проводили профілактичні заходи для студентів, були приблизно одного віку, що створювало невимушену обстановку, дозволяло студентам задавати відверті та актуальні для молоді запитання,

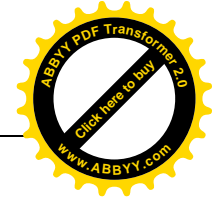
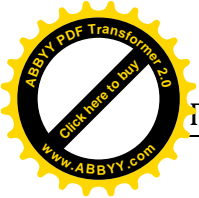

доступно та в дискусійній формі знаходити відповіді на складні для студентської молоді запитання.

Висновки. Г. Сковорода стверджував: «Як хто посіє в юності, так пожне в старості». У Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» зазначається, що суспільство і держава відповідальна перед сучасним і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я і збереження генофонду народу України, відповідно забезпечують пріоритетність охорони здоров'я в діяльності держави, поліпшення умов праці, навчання, побуту і відпочинку населення, розв'язання екологічних проблем, удосконалення медичної допомоги і запровадження здорового способу життя. Уважаємо, що практика взаємодії органів студентського самоврядування з громадськими організаціями є одним із найперспективніших шляхів удосконалення навчально-виховного процесу та підвищення ефективності профілактики ВІЛ/СНІДу у вищих навчальних закладах. Уважаємо також перспективним подальші дослідження щодо впровадження різних форм та методів взаємодії громадських організацій з органами студентського самоврядування щодо профілактики ВІЛ/СНІДу та інших захворювань. До того ж існує потреба у більш ґрунтовному дослідженні взаємодії громадських організацій з іншими учасниками навчально-виховного процесу щодо профілактичної роботи серед осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Люди и ВИЧ: книга для неравнодушных / [отв. ред. Е. Пурик]. – К. : МБФ Международный Альянс по ВИЧ/СПИД в Украине, 2006. – 633 с.
2. Педагогічний словник / [за ред. д. чл.. АПН України М. Д. Ярмаченка]. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 514 с.
3. Політологічний енциклопедичний словник / [упоряд. В. П. Горботенко] ; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горботенка. – 2-е вид., допов. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.
4. Профілактика негативних явищ серед учнівської та студентської молоді (наркоманія, алкоголізм, СНІД) : навч.-метод. посіб. / [В. Є. Сорочинська, О. А. Удалова, В. С. Штифурак, О. Ю. Удалова]. – К. : Вид-во Європ.ун-ту, 2003. – 168 с.
5. Процюк С. Шкільний довідник з основ безпеки життєдіяльності / С. Процюк. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. – 320 с.
6. Словник іншомовних слів : 23 000 слів та термінологічних словосполучень / [уклад. Л. О. Пустовіт та ін.]. – К. : Довіра, 2000. – 1018 с.
7. Социология молодежи : учеб. пособие / [под ред. проф. Ю. Г. Волкова]. – Ростов-н/Д. : Феникс, 2001. – 576 с.
8. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – 352 с.

РЕЗЮМЕ

М. И. Рябенко. Взаимодействие органов студенческого самоуправления с общественными организациями по профилактике ВИЧ/СПИД в ВУЗах.

В статье рассмотрены особенности заболевания ВИЧ/СПИД. Приведены статистические данные его распространения в Украине. Показана актуальность профилактики ВИЧ/СПИДа. Проанализированы возможности органов студенческого самоуправления и общественных организаций в профилактике ВИЧ/СПИДа среди студенческой молодёжи.

Ключевые слова: ВИЧ/СПИД, профилактика, студенческое самоуправление, общественные организации, взаимодействие.

SUMMARY

M. Ryabenko. The interaction of student's self-government with community organizations about prophylaxis of HIV/AIDS in the institute of higher education.

In this article the peculiarities of HIV/AIDS disease are shown. The statistical data of occurrences in Ukraine are given. The importance of prophylaxis of HIV/AIDS is shown. The possibilities of self-government and community organizations in the prophylaxis of HIV/AIDS amongst students-youth are analyzed.

Key words: HIV/AIDS, prophylaxis, student's self-government, community organizations, interaction.